YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

21 päivänä helmikuuta 2008 *

Asiassa C-426/05,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Verwaltungsgerichtshof (Itävalta) on esittänyt 22.11.2005 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 1.12.2005, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Tele2 Telecommunication GmbH, aiemmin Tele2 UTA Telecommunication GmbH,

vastaan

Telekom-Control-Kommission,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit L. Bay Larsen, K. Schiemann, P. Kūris (esittelevä tuomari) ja J.-C. Bonichot,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: M. Poiares Maduro,
kirjaaja: hallintovirkamies J. Swedenborg,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.12.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Tele2 Telecommunication GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt M. Parschalk,

– Itävallan hallitus, asiamiehinään C. Pesendorfer ja W. Bauer,

– Belgian hallitus, asiamiehenään A. Hubert,

– Tanskan hallitus, asiamiehinään J. Molde, N. Holst-Christensen ja B. Weis Fogh,

– Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,

– Slovenian hallitus, asiamiehenään T. Mihelič,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään C. Ladenburger ja M. Shotter,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.2.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen yhteisestä sääntelyjärjestelmästä 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/21/EY (puitedirektiivi) (EYVL L 108, s. 33; jäljempänä puitedirektiivi) 4 ja 16 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat sähköisiä viestintäverkkoja ja -palveluja tarjoava itävaltalainen yritys Tele2 Telecommunication GmbH, aiemmin Tele2 UTA Telecommunication GmbH (jäljempänä Tele2), ja Telekom-Control-Kommission (televalvontalautakunta, jäljempänä TCK) ja joka koskee sitä, että jälkimmäinen on kieltäytynyt tunnustamasta Tele2:n asianosaisasemaa hallinnollisessa markkina-analyysimenettelyssä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeus

3 Puitedirektiivin 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Kaikilla osapuolilla, joita kansallisen sääntelyviranomaisen päätös koskee, olisi oltava oikeus hakea siihen muutosta elimeltä, joka on asian osapuolista riippumaton. Tämä elin voi olla tuomioistuin. – –”

4 Puitedirektiivin 4 artiklassa, jonka otsikkona on ”Muutoksenhakuoikeus”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisella tasolla on käytössä tehokkaita järjestelmiä, joiden avulla jokainen käyttäjä tai sähköisiä viestintäverkkoja ja/tai -palveluja tarjoava yritys, johon kansallisen sääntelyviranomaisen tekemä päätös vaikuttaa, voi hakea muutosta päätökseen muutoksenhakuelimeltä, joka on riippumaton asianomaisista osapuolista. Tällä elimellä, joka voi olla tuomioistuin, on oltava tehtäviensä hoitamisen edellyttämä asiantuntemus. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tapaukseen liittyvät tosiseikat otetaan asianmukaisesti huomioon ja että käytettävissä on toimiva muutoksenhakumekanismi. Kansallisen sääntelyviranomaisen päätös on voimassa, kunnes muutoksenhakupyyntö on käsitelty, jollei muutoksenhakuelin toisin päätä.

2. Jollei 1 kohdassa tarkoitettu muutoksenhakuelin ole luonteeltaan tuomioistuin, sen on aina annettava päätökselleen kirjalliset perustelut. Päätöksestä on tällöin voitava lisäksi valittaa perustamissopimuksen 234 artiklassa tarkoitettuun jäsenvaltion tuomioistuimeen.”

5 Puitedirektiivin 6 artiklassa, jonka otsikkona on ”Kuulemismenettelyt ja avoimuus”, säädetään seuraavaa:

”Lukuun ottamatta 7 artiklan 6 kohdan, 20 artiklan tai 21 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tapauksia, jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos kansalliset sääntelyviranomaiset aikovat tämän direktiivin tai erityisdirektiivien mukaisesti toteuttaa merkityksellisiin markkinoihin huomattavalla tavalla vaikuttavia toimenpiteitä, ne antavat asianomaisille osapuolille mahdollisuuden esittää kohtuullisessa määräajassa lausuntonsa ehdotetuista toimenpiteistä. Kansallisten sääntelyviranomaisten on julkaistava tiedot kansallisista kuulemismenettelyistään. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että perustetaan yhtenäinen tiedotuspiste, jonka kautta on mahdollista saada tietoa kaikista senhetkisistä kuulemisista. Kansallisten sääntelyviranomaisten on annettava kuulemisten tulokset julkisesti saataville, jollei tietoja ole luokiteltu luottamuksellisiksi liike-elämän tietojen luottamuksellisuutta koskevan yhteisön ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.”

6 Puitedirektiivin 7 artiklassa, jonka otsikkona on ”Sähköisen viestinnän sisämarkkinoiden vakiinnuttaminen”, säädetään seuraavaa:

”– –

3. Jos kansallinen sääntelyviranomainen aikoo toteuttaa toimenpiteitä, jotka

a) kuuluvat tämän direktiivin 15 tai 16 artiklan, [sähköisten viestintäverkkojen ja niiden liitännäistoimintojen käyttöoikeuksista ja yhteenliittämisestä (käyttöoikeusdirektiivi) 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2002/19/EY [EYVL L 108, s. 7; jäljempänä käyttöoikeusdirektiivi] 5 tai 8 artiklan tai [yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla (yleispalveludirektiivi) 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2002/22/EY [EYVL L 108, s. 51; jäljempänä yleispalveludirektiivi] 16 artiklan soveltamisalaan, ja

b) jotka vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan,

sen on 6 artiklassa tarkoitetun kuulemisen lisäksi asetettava toimenpide-ehdotus perusteluineen komission ja muiden jäsenvaltioiden kansallisten sääntelyviranomaisten saataville 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti sekä ilmoitettava asiasta komissiolle ja muille kansallisille sääntelyviranomaisille. Kansallisilla sääntelyviranomaisilla ja komissiolla on mahdollisuus antaa lausuntonsa kyseiselle kansalliselle sääntelyviranomaiselle yhden kuukauden kuluessa tai 6 artiklassa tarkoitetussa määräajassa, jos se on pitempi. Tätä yhden kuukauden määräaikaa ei voida pidentää.

4. Jos 3 kohdassa tarkoitetulla aiotulla toimenpiteellä pyritään

a) sellaisten merkityksellisten markkinoiden määrittelemiseen, jotka eroavat 15 artiklan 1 kohdan mukaisessa suosituksessa määritellyistä, tai

b) päättämään, onko jollakin yrityksellä joko yksin tai yhdessä muiden kanssa huomattava markkinavoima 16 artiklan 3, 4 tai 5 kohdan mukaisesti,

ja jos toimenpide vahingoittaisi jäsenvaltioiden välistä kauppaa ja jos komissio on ilmoittanut kansalliselle sääntelyviranomaiselle, että se katsoo toimenpide-ehdotuksen muodostavan esteen yhtenäismarkkinoille tai että se epäilee vakavasti ehdotuksen yhteensopivuutta yhteisön oikeuden ja erityisesti 8 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden kanssa, toimenpiteen hyväksymistä on lykättävä vielä kahdella kuukaudella. Tätä määräaikaa ei voida pidentää. Määräajan kuluessa komissio voi 22 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua menettelyä noudattaen tehdä päätöksen, jolla asianomaiselta kansalliselta sääntelyviranomaiselta edellytetään toimenpide-ehdotuksen perumista. Päätökseen on liitettävä yksityiskohtainen ja objektiivinen selvitys siitä, miksi komissio katsoo, että toimenpide-ehdotusta ei pidä hyväksyä, sekä yksityiskohtaiset ehdotukset toimenpide-ehdotuksen muuttamiseksi.

5. Kyseisen kansallisen sääntelyviranomaisen on otettava muiden kansallisten sääntelyviranomaisten ja komission lausunnot mahdollisimman laajasti huomioon, ja se voi, 4 kohdassa tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta, hyväksyä lopullisen toimenpide-ehdotuksen ja toimittaa sen tällöin komissiolle.

_ _”

7 Puitedirektiivin 8 artiklan, jonka otsikkona on ”Yleiset tavoitteet ja sääntelyperiaatteet”, 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kansallisten sääntelyviranomaisten on edistettävä kilpailua sähköisten viestintäverkkojen, sähköisten viestintäpalvelujen ja niiden liitännäistoimintojen ja -palvelujen tarjoamisessa muun muassa

a) varmistamalla, että käyttäjille, myös vammaisille, koituu mahdollisimman paljon hyötyä valinnanvaran lisääntymisestä, hintojen alentumisesta ja laadun parantumisesta;

b) varmistamalla, ettei kilpailua sähköisen viestinnän alalla vääristetä tai rajoiteta;

c) edistämällä tehokkaita investointeja perusrakenteisiin ja tukemalla innovointia; ja

d) edistämällä radiotaajuuksien ja numerovarojen tehokasta käyttöä ja varmistamalla niiden tehokas hallinta.”

8 Puitedirektiivin 16 artiklassa, jonka otsikkona on ”Markkina-analyysissä noudatettava menettely”, säädetään seuraavaa:

”1. Mahdollisimman pian suosituksen tai sen ajan tasalle saattamisen jälkeen kansallisten sääntelyviranomaisten on suoritettava analyysi merkityksellisistä markkinoista ottamalla suuntaviivat mahdollisimman tarkasti huomioon. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämä analyysi suoritetaan tarvittaessa yhteistyössä kansallisten kilpailuviranomaisten kanssa.

2. Jos kansallisen sääntelyviranomaisen on [yleispalveludirektiivin] 16, 17, 18 tai 19 artiklan tai [käyttöoikeusdirektiivin] 7 tai 8 artiklan nojalla tehtävä päätös siitä, asettaako, pitääkö voimassa, muuttaako tai poistaako se tiettyjä yrityksiä koskevia velvollisuuksia, [sen] on 1 kohdassa tarkoitetun markkina-analyysinsä perusteella määriteltävä, vallitseeko merkityksellisillä markkinoilla todellinen kilpailu.

3. Jos kansallinen sääntelyviranomainen toteaa, että merkityksellisillä markkinoilla vallitsee todellinen kilpailu, se ei saa asettaa eikä pitää voimassa minkäänlaisia 2 kohdassa tarkoitettuja erityisiä sääntelyvelvollisuuksia. Jos alakohtaisia sääntelyvelvollisuuksia jo on voimassa, sen on poistettava tällaiset yrityksille merkityksellisillä markkinoilla asetetut velvollisuudet. Niille osapuolille, joita velvollisuuksien poistaminen koskee, on ilmoitettava asiasta hyvissä ajoin.

4. Jos kansallinen sääntelyviranomainen toteaa, ettei merkityksellisillä markkinoilla vallitse todellista kilpailua, sen on määriteltävä yritykset, joilla kyseisillä markkinoilla on huomattava markkinavoima 14 artiklan mukaisesti, ja kansallisen sääntelyviranomaisen on asetettava tällaisille yrityksille tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja asianmukaisia erityisiä sääntelyvelvollisuuksia tai, jos niitä jo on, pidettävä tällaiset velvollisuudet edelleen voimassa tai muutettava niitä.

– –

6. Tämän artiklan 3, 4 ja 5 kohdan mukaisia toimenpiteitä toteutettaessa on noudatettava 6 ja 7 artiklassa tarkoitettuja menettelyjä.”

Kansallinen oikeus

Vuoden 1991 yleinen hallintomenettelylaki

9 Vuoden 1991 yleisen hallintomenettelylain (Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz 1991; BGBl. 51/1991), sellaisena kuin se on julkaistuna vuonna 2004 (BGBl. I, 10/2004), 8 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Henkilöt, jotka käyttävät hyväkseen viranomaisen toimintaa tai joihin viranomaisen toiminta kohdistuu, ovat asiassa osallisia, ja siltä osin kuin he ovat asiassa osallisia heillä olevan oikeuden tai oikeudellisen intressin vuoksi, he ovat asianosaisia.”

Vuoden 2003 televiestintälaki

10 Vuoden 2003 televiestintälain (Telekommunikationsgesetz 2003; BGBl. I, 70/2003; jäljempänä TKG) 37 §:llä, jotka otsikkona on ”Markkina-analyysimenettely”, pannaan täytäntöön puitedirektiivin 16 artikla. Kyseisessä 37 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Sääntelyviranomainen tekee viran puolesta ja ottaen huomioon Euroopan yhteisöjen säännökset ja määräykset säännöllisin väliajoin, pisimmillään kuitenkin kahden vuoden välein, analyysin merkityksellisistä markkinoista, jotka määritetään asetuksella 36 §:n 1 momentin mukaisesti. Tämän menettelyn päämääränä on sen jälkeen kun on todettu, onko yhdellä tai useammalla yrityksellä huomattava markkinavoima kyseisillä markkinoilla vai onko markkinoilla tehokasta kilpailua, poistaa erityiset velvollisuudet, pitää ne voimassa, muuttaa niitä tai asettaa niitä.

2. Jos sääntelyviranomainen päätyy tässä menettelyssä siihen, että yhdellä tai sitä useammalla yrityksellä on huomattava markkinavoima merkityksellisillä markkinoilla ja että tehokasta kilpailua ei siten ole, sen on asetettava tälle yritykselle tai näille yrityksille 38–46 §:n tai 47 §:n 1 momentin perusteella asianmukaiset erityiset velvollisuudet. Siltä osin kuin näiden yritysten osalta on jo olemassa erityisiä velvollisuuksia, jotka koskevat merkityksellisiä markkinoita, sääntelyviranomainen muuttaa niitä tai asettaa ne uudelleen menettelyn tulosten perusteella ja ottaen huomioon sääntelyn päämäärät.

3. Jos sääntelyviranomainen toteaa menettelyn perusteella, että merkityksellisillä markkinoilla on tehokasta kilpailua ja että yhdelläkään yrityksellä ei ole täten huomattavaa markkinavoimaa, sääntelyviranomainen ei saa – ellei 47 §:n 2 momentista muuta johdu – asettaa 2 momentissa tarkoitettuja velvollisuuksia; tässä tapauksessa menettely päätetään näiden markkinoiden osalta sääntelyviranomaisen muotovapaasti tekemällä päätöksellä, joka julkaistaan. Siltä osin kuin yrityksillä on vielä erityisiä velvollisuuksia näillä markkinoilla, ne poistetaan päätöksellä. Tässä päätöksessä on määrättävä vielä tarkoituksenmukaisesta ajanjaksosta, joka ei saa olla kuutta kuukautta pidempi ja jonka päätyttyä velvollisuuksien poistaminen tulee voimaan.

– –

5. Asianosaisasema on tässä menettelyssä ainoastaan yrityksellä, jolle on asetettu erityisiä velvollisuuksia tai jonka velvollisuuksia on muutettu tai jonka velvollisuudet on poistettu.

– –”

11 TKG:n 128 §:ssä, jonka otsikkona on ”Kuulemismenettely”, säädetään seuraavaa:

”1. Liittovaltion liikenne-, innovaatio- ja teknologiaministeriö ja sääntelyviranomainen antavat henkilöille, joita asia koskee, mahdollisuuden esittää kohtuullisessa määräajassa kantansa ehdotuksesta, joka koskee tämän liittovaltion lain mukaisia täytäntöönpanotoimia, jotka vaikuttavat kyseisiin markkinoihin huomattavalla tavalla. Tämä ei koske 91 §:n 4 momentissa, 122 §:ssä ja 130 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä. Asianomaisen viranomaisen on saatettava kuulemismenettely ja sen tulokset julkisesti saataville, jollei 125 §:ssä muuta säädetä.

– –

4. Liittovaltion liikenne-, innovaatio- ja teknologiaministeriö ja sääntelyviranomainen antavat henkilöille, joita asia koskee, mahdollisuuden esittää kohtuullisessa määräajassa kantansa kysymyksistä, jotka koskevat loppukäyttäjien ja kuluttajien oikeuksia julkisten viestintäpalveluiden alalla. Ne ottavat nämä kannanotot huomioon siltä osin se kuin se on asianmukaista, erityisesti silloin kun asiassa on odotettavissa huomattavia vaikutuksia markkinoilla.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

12 TCK:n toimittamassa hallinnollisessa markkina-analyysimenettelyssä Tele2 pyysi 16.7.2004 TCK:ta myöntämään sille TKG:n 37 §:n nojalla asianosaisaseman ja oikeuden saada tutustua asiakirjoihin.

13 TCK hylkäsi tämän pyynnön 6.9.2004 tekemällään päätöksellä sillä perusteella, että mainitun 37 §:n 5 momentin mukaan markkina-analyysimenettelyissä voivat olla asianosaisina ainoastaan yritykset, joille on asetettu erityisiä sääntelyvelvollisuuksia, joiden velvollisuuksia on muutettu tai joiden velvollisuudet on poistettu, mutta eivät muut yritykset. Sen mielestä Tele2:n osalta ei nimenomaan ollut kyse tästä.

14 Tele2 haki tähän päätökseen muutosta Verwaltungsgerichtshofilta (hallintotuomioistuin), koska se katsoo, että TCK:n markkina-analyysimenettelyn yhteydessä tekemä päätös on puitedirektiivissä tarkoitettu päätös, joka vaikuttaa yritykseen, jolle on asetettu erityisiä sääntelyvelvollisuuksia, jonka velvollisuuksia on muutettu tai jonka velvollisuudet on poistettu, ja tämän lisäksi myös kyseisen yrityksen kilpailijoihin. Tele2:n mukaan näet se, mihin oikeuksiin määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen kilpailija voi vedota kyseistä yritystä vastaan, riippuu suoraan tämän markkina-analyysin tuloksesta.

15 Tässä tilanteessa Verwaltungsgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

”1) Onko puitedirektiivin 4 ja 16 artiklaa tulkittava siten, että osapuoliksi, ’joihin – – päätös vaikuttaa’ (betroffen) tai ’joita velvollisuuksien poistaminen koskee’ (betroffenen), on katsottava myös sellaiset merkityksellisillä markkinoilla kilpailijoina olevat yritykset, joille ei aseteta tai joiden osalta ei pidetä voimassa tai muuteta markkina-analyysimenettelyssä erityisiä sääntelyvelvollisuuksia?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Onko puitedirektiivin 4 artikla esteenä sellaiselle kansalliselle säännökselle, jonka mukaan markkina-analyysimenettelyssä asianosaisasema on ainoastaan sellaisella yrityksellä, jolle asetetaan erityisiä sääntelyvelvollisuuksia, jonka erityisiä velvollisuuksia muutetaan tai jolta ne poistetaan?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään sitä, onko puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä käyttäjä tai yritys, johon päätös "vaikuttaa" [(betroffen)], ja kyseisen direktiivin 16 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua käsitettä osapuoli, jota asia "koskee" (betroffenen), tulkittava siten, että sen lisäksi, että niillä voidaan tarkoittaa yritystä, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, jonka osalta kansallinen sääntelyviranomainen on tehnyt päätöksen saman direktiivin 16 artiklassa tarkoitetun markkina-analyysimenettelyn yhteydessä ja joka on kyseisen päätöksen adressaatti, niillä voidaan tarkoittaa myös käyttäjiä ja tällaisen yrityksen, jolla on (aikaisemmin ollut) huomattava markkinavoima, kilpailijoina olevia yrityksiä, jotka itse eivät ole kyseisen päätöksen adressaatteja mutta joiden oikeuksiin kyseinen päätös vaikuttaa epäedullisesti.

17 Alustavasti on todettava, että kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdystä päätöksestä ilmenee, pääasiassa on kyse oikeudesta olla asianosaisena hallinnollisessa menettelyssä, joka ei ole oikeudenkäyntimenettely, eli tässä tapauksessa TCK:n TKG:n 37 §:n, jolla pannaan täytäntöön puitedirektiivin 16 artikla, perusteella

toimittamassa markkina-analyysimenettelyssä. Mainitun direktiivin 4 artiklalla, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myös viittaa, säännellään sitä vastoin hallintolainkäyttöoikeuden piiriin kuuluvaa kysymystä, koska kyseisessä 4 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisella tasolla on käytössä tehokkaita järjestelmiä, joiden avulla jokainen käyttäjä tai sähköisiä viestintäverkkoja ja/tai -palveluja tarjoava yritys, johon sääntelyviranomaisen tekemä päätös vaikuttaa, voi hakea muutosta päätökseen muutoksenhakuelimeltä, joka on riippumaton asianomaisista osapuolista ja joka voi olla tuomioistuin. Jollei muutoksenhakuelin ole luonteeltaan tuomioistuin, sen on aina annettava päätökselleen kirjalliset perustelut ja tässä tapauksessa sen päätöksestä on voitava lisäksi valittaa EY 234 artiklassa tarkoitettuun jäsenvaltion tuomioistuimeen.

18 Ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdystä päätöksestä seuraa lisäksi, että Itävallan prosessioikeuden mukaan markkina-analyysimenettelyn yhteydessä asianosaisasema antaa sellaisia kyseistä menettelyä koskevia osallistumisoikeuksia, kuten oikeuden tutustua hallinnollisen menettelyn asiakirja-aineistoon, oikeuden tulla kuulluksi, oikeuden saada tietoonsa hallinnollisen selvittämismenettelyn tulokset ja esittää huomautuksensa näistä tuloksista sekä oikeuden hakea muutosta tällaisen menettelyn päätteeksi tehtyyn päätökseen.

19 Kun otetaan huomioon puitedirektiivin 4 artiklan sanamuoto, sellaisena kuin se on esitetty tämän tuomion 17 kohdassa, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään ensimmäiseen kysymykseen vastaamiseksi on arvioitava mainitussa 4 artiklassa tarkoitetun käsitteen käyttäjä tai yritys, johon kansallisen sääntelyviranomaisen tekemä päätös ”vaikuttaa”, ulottuvuutta.

20 Aluksi on todettava, ettei puitedirektiivissä määritellä tätä käsitettä.

21 Belgian hallituksen mukaan se, että kyseisen direktiivin englannin- ja saksankielisissä versioissa 4 artiklan 1 kohdassa ja 16 artiklan 3 kohdassa käytetään samaa ilmaisua eli ”affected” (vaikuttaa) ja ”betroffen” (koskee), tarkoittaa sitä, että nämä kummatkin säännökset koskevat samaa asiantilaa ja että näin ollen mainituissa 4 artiklan 1 kohdassa ja 16 artiklan 3 kohdassa olevilla hollanninkielisillä muotoiluilla ”getroffen” (koskee) ja ”die gevolgen ondervinden” (johon vaikutukset kohdistuvat) on sama merkitys.

22 Myös ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että koska puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdan ja 16 artiklan 3 kohdan saksankielisessä versiossa käytetään samaa ilmaisua ”betroffenen”, niille on annettava sama ulottuvuus.

23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämään kysymykseen annettavaa vastausta ei kuitenkaan voida johtaa näistä toteamuksista.

24 Puitedirektiivin useissa kieliversioissa eli saksan-, englannin-, bulgarian-, tanskan-, espanjan-, kreikan-, italian-, latvian-, liettuan-, puolan-, slovakin-, ruotsin- ja tšekinkielisissä versioissa näet kyseisen direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa ja 16 artiklan 3 kohdassa käytetään yhtä ja samaa ilmaisua, kun taas samojen säännösten muissa kieliversioissa on kaksi eri sanaa, kuten mainittujen säännösten ranskankielisessä versiossa sanat käyttäjä tai yritys, johon päätös ”affecté(e)” (vaikuttaa), ja osapuolet ”concernées” (joita asia koskee).

25 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön säädöksen erikielisiä versioita on kuitenkin tulkittava yhdenmukaisesti, joten erikielisten versioiden poiketessa toisistaan kyseessä olevaa säännöstä on tulkittava sen säännöstön systematiikan ja tarkoituksen mukaan, jonka osa säännös on (asia C-420/98, W. N., tuomio 13.4.2000, Kok. 2000, s. I-2847, 21 kohta ja asia C-56/06, Euro Tex, tuomio 14.6.2007, Kok. 2007, s. I-4859, 27 kohta).

26 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on myös katsottu, että yhteisön oikeuden yhdenmukainen soveltaminen sekä yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että yhteisön oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, joka ei sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja ulottuvuuden määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko yhteisössä itsenäisesti ja yhdenmukaisesti ja että tässä tulkinnassa on otettava huomioon säännöksen asiayhteys ja kyseisellä säännöstöllä tavoiteltu päämäärä (ks. mm. asia 327/82, Ekro, tuomio 18.1.1984, Kok. 1984, s. 107, 11 kohta; asia C-287/98, Linster, tuomio 19.9.2000, Kok. 2000, s. I-6917, 43 kohta ja C-195/06, Österreichischer Rundfunk, tuomio 18.10.2007, Kok. 2007, s. I-8817, 24 kohta).

27 Näin ollen sitä ulottuvuutta, jonka yhteisön lainsäätäjä on halunnut antaa puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulle käsitteelle käyttäjä tai yritys, johon kansallisen sääntelyviranomaisen tekemä päätös vaikuttaa, on arvioitava mainitulla 4 artiklalla kyseisen direktiivin asiayhteydessä tavoitellun päämäärän kannalta.

28 On kuitenkin todettava, että vaikka oletetaan, että yritys, joka on sellaisessa tilanteessa kuin pääasian kantaja, kuuluu puitedirektiivin 16 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan, tästä ei kuitenkaan automaattisesti seuraa, että kyseinen yritys voi kuulua direktiivin 4 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 19 kohdassa huomauttanut, mainitulla 4 artiklan 1 kohdalla tavoitellut päämäärät ovat hyvin erilaisia kuin 16 artiklan 3 kohdalla tavoitellut päämäärät.

29 Ensimmäisen säännöksen soveltamisalaan kuuluminen johtaa yrityksen osalta näet siihen, että se saa oikeuden hakea muutosta kansallisen sääntelyviranomaisen päätökseen, joka vaikuttaa siihen, kun taas jälkimmäisellä säännöksellä yritykselle annetaan silloin, kun tehdään päätös, jolla yritykselle, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, asetetut velvollisuudet poistetaan, oikeus saada tästä poistamisesta tieto hyvissä ajoin.

30 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 22 kohdassa huomauttanut, puitedirektiivin 4 artikla on ilmaus tehokasta oikeussuojaa koskevasta periaatteesta, joka on jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä johtuva yhteisön oikeuden yleinen periaate, ja se on vahvistettu Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 6 ja 13 artiklassa (asia C-432/05, Unibet, tuomio 13.3.2007, Kok. 2007, s. I-2271, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja sen mukaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten on varmistettava yksityisillä oikeussubjekteilla yhteisön oikeuden perusteella olevien oikeuksien oikeussuoja (em. asia Unibet, tuomion 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Puitedirektiivin 4 artiklassa tarkoitetussa tilanteessa jäsenvaltiot ovat velvollisia säätämään oikeudesta hakea muutosta lainkäyttöelimeltä käyttäjillä ja yrityksillä yhteisön oikeusjärjestyksen perusteella olevien oikeuksien suojelemiseksi.

32 Tästä seuraa, että tehokkaan oikeussuojan antamista koskevaa vaatimusta, johon puitedirektiivin 4 artikla perustuu, on sovellettava myös käyttäjiin ja yrityksiin, jotka voivat johtaa oikeuksia yhteisön oikeusjärjestyksestä ja etenkin televiestintädirektiiveistä ja joiden oikeuksia kansallisen valvontaviranomaisen tekemä päätös loukkaa.

33 Näin ollen on määritettävä, voivatko käyttäjät ja sellaisen yrityksen kilpailijoina olevat yritykset, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, johtaa oikeuksia yhteisön oikeusjärjestyksestä ja etenkin televiestintädirektiiveistä ja voiko kansallisen sääntelyviranomaisen tekemä päätös, jota ei ole osoitettu niille, vaikuttaa niiden kyseisiin oikeuksiin, missä tilanteessa niillä on oltava muutoksenhakuoikeus kyseisen päätöksen tuomioistuinvalvonnan piiriin saattamiseksi.

34 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 29 kohdassa huomauttanut ja kuten pääasian kantaja sekä komissio ovat todenneet, eräät merkityksellisillä markkinoilla huomattavaa markkinavoimaa omaavalle yritykselle puitedirektiivin 16 artiklan 3 ja 4 kohdan sekä niissä mainittujen käyttöoikeusdirektiivin säännösten nojalla asetetut erityiset velvollisuudet ovat käyttäjien ja kyseisen huomattavaa markkinavoimaa omaavan yrityksen kilpailijoina olevien yritysten eduksi säädettyjä suojatoimenpiteitä ja ne ovat siis omiaan luomaan näille oikeuksia. Näitä suojatoimenpiteitä ovat muun muassa toimenpiteet, joista kansalliset sääntelyviranomaiset voivat päättää käyttöoikeusdirektiivin 8 artiklan mukaisesti, sekä tämän viimeksi mainitun direktiivin 10 ja 12 artiklassa säädetyt syrjimättömyysvelvollisuudet kilpailijoiden kesken ja velvollisuudet, jotka koskevat kilpailijoiden oikeutta käyttää erityisiä verkkotoimintoja ja oikeutta hyödyntää niitä.

35 Siltä osin kuin on kyse muun muassa niistä mainituista velvollisuuksista, jotka koskevat erityisten verkkotoimintojen käyttöoikeuksia ja niiden käyttöä, käyttöoikeusdirektiivin 12 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”kansallinen sääntelyviranomainen voi 8 artiklan säännösten mukaisesti asettaa operaattoreille velvollisuuksia toteuttaa kohtuulliset pyynnöt, jotka koskevat erityisten verkkoelementtien ja niihin liittyvien toimintojen käyttöoikeutta tai oikeutta hyödyntää niitä muun muassa silloin, kun kansallinen sääntelyviranomainen katsoo, että käyttöoikeuden epääminen tai saman vaikutuksen aiheuttavat kohtuuttomat ehdot estäisivät kestävien kilpailumarkkinoiden kehittymistä vähittäismyyntitasolla tai että se ei olisi loppukäyttäjien edun mukaista”. Kuten saman direktiivin 10 artiklassa säädetyllä syrjimättömyysvelvollisuudella, näillä velvollisuuksilla, jotka koskevat kilpailijoiden oikeutta käyttää erityisiä verkkotoimintoja ja oikeutta hyödyntää niitä, pyritään takaamaan kyseinen oikeus niille kilpailijoille, joita asia koskee.

36 Tästä seuraa, että käyttäjien ja merkityksellisillä markkinoilla huomattavaa markkinavoimaa omaavan yrityksen kilpailijoina olevien yritysten on katsottava olevan niiden oikeuksien potentiaalisia edunsaajia, jotka vastaavat kansallisen sääntelyviranomaisen kyseiselle huomattavaa markkinavoimaa omaavalle yritykselle käyttöoikeusdirektiivin 16 artiklan ja siinä mainittujen televiestintädirektiivien nojalla asetettuja

erityisiä sääntelyvelvollisuuksia. Kyseisen viranomaisen tekemien päätösten, joilla muutetaan mainittuja velvollisuuksia tai joilla ne poistetaan, voidaan näin ollen katsoa vaikuttavan näihin käyttäjiin ja yrityksiin puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

37 Tämän jälkeen on huomautettava, että puitedirektiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan kansallisten sääntelyviranomaisten on edistettävä kilpailua sähköisten viestintäverkkojen, sähköisten viestintäpalvelujen ja niiden liitännäistoimintojen ja -palvelujen tarjoamisessa muun muassa varmistamalla, ettei kilpailua sähköisen viestinnän alalla vääristetä tai rajoiteta.

38 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 24 kohdassa kuitenkin huomauttanut ja kuten Tanskan hallitus toteaa, puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdan suppea tulkinta, jonka mukaan kyseisessä säännöksessä ei anneta muutoksenhakuoikeutta muille henkilöille kuin kansallisten sääntelyviranomaisten tekemien päätösten adressaateille, ei ole kovin yhteensopiva kyseisiä viranomaisia mainitun direktiivin 8 artiklan perusteella velvoittavien yleisten tavoitteiden ja sääntelyperiaatteiden kanssa eikä etenkään kilpailun edistämistä koskevan päämäärän kanssa.

39 Tästä seuraa, että puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen tarkoituksena on antaa muutoksenhakuoikeus myös muille henkilöille kuin kansallisen sääntelyviranomaisen markkina-analyysin yhteydessä tekemän päätöksen adressaateille. Näin ollen on katsottava, että tällainen päätös ”vaikuttaa” kyseisessä säännöksessä tarkoitetulla tavalla käyttäjiin ja sellaisen yrityksen kilpailijoina oleviin yrityksiin, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, silloin kun tällainen päätös potentiaalisesti vaikuttaa näiden oikeuksiin.

40 Puitedirektiivin 16 artiklan 3 kohdan kolmannen virkkeen osalta on tämän jälkeen todettava, että kyseisen säännöksen mukaan niille osapuolille, joita alakohtaisten sääntelyvelvollisuuksien poistaminen ”koskee”, on ilmoitettava asiasta hyvissä ajoin.

Yritys, joilla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, on kuitenkin tällaisten velvollisuuksien poistamisesta tehdyn päätöksen adressaatti, joten on itsestään selvää, että päätös on annettava sille tiedoksi. Näin on sitä paitsi myös sellaisten päätösten osalta, joilla tällaisia velvollisuuksia asetetaan tällaiselle yritykselle siitä riippumatta, ettei tätä ole nimenomaisesti mainittu kyseisen direktiivin 16 artiklan 4 kohdassa. Sitä vastoin saman direktiivin 16 artiklan 3 kohdan mukaisen ilmoittamisen koko merkitys tulee esiin kilpailevien yritysten osalta, jotka hyötyivät omalta osaltaan velvollisuuksista, joiden poistamisesta on päätetty. Tästä seuraa, että yhteisön lainsäätäjä on tällaisen ilmoituksen tiedoksi antamisesta säätäessään pyrkinyt suojaamaan ennen kaikkea osapuolina, joita asia ”koskee”, sellaisen yrityksen kilpailijoita, jolla on (aikaisemmin ollut) huomattava markkinavoima. Lisäksi on huomattava, että yhteisön lainsäätäjä olisi päinvastaisessa tilanteessa käyttänyt kyseisessä säännöksessä käsitteen osapuolet, joita asia ”koskee”, sijasta tämän saman kohdan toisessa virkkeessä olevaa käsitettä ”yritykset”.

41 Näin ollen sellaisen yrityksen kilpailijoiden oikeudet, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, kuuluvat puitedirektiivin 16 artiklan 3 kohdan piiriin, ja näiden kilpailijoiden on katsottava kuuluvan sekä kyseisen säännöksen että saman direktiivin 4 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

42 Lisäksi on huomautettava, että puitedirektiivin 16 artiklan 6 kohdan perusteella kyseisen säännöksen mukaisia toimenpiteitä toteutettaessa on noudatettava etenkin direktiivin 6 artiklassa tarkoitettua menettelyä ja että tässä viimeksi mainitussa säännöksessä säädetään muun muassa asianomaisten osapuolten oikeudesta esittää kohtuullisessa määräajassa lausuntonsa ehdotetuista toimenpiteistä.

43 Kaikesta edellä olevasta seuraa, että puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä käyttäjä tai yritys, johon päätös ”vaikuttaa”, ja kyseisen direktiivin 16 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua käsitettä osapuoli, jota asia ”koskee,” on tulkittava siten, että sen lisäksi, että niillä voidaan tarkoittaa yritystä, jolla on (aikaisemmin ollut)

merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, jonka osalta kansallinen sääntelyviranomainen on tehnyt päätöksen saman direktiivin 16 artiklassa tarkoitetun markkina-analyysimenettelyn yhteydessä ja joka on kyseisen päätöksen adressaatti, niillä voidaan tarkoittaa myös käyttäjiä ja tällaisen yrityksen kilpailijoina olevia yrityksiä, jotka itse eivät ole kyseisen päätöksen adressaatteja mutta joiden oikeuksiin kyseinen päätös vaikuttaa epäedullisesti.

44 Näin ollen ei ole mahdollista hyväksyä sitä Itävallan ja Slovenian hallitusten esittämää näkemystä, jonka mukaan pelkästään puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdan sekä sen 12 perustelukappaleen perusteella voidaan päätellä, että kyseisessä direktiivissä annetaan mahdollisuus hakea muutosta yksinomaan henkilölle, jolle kansallisen sääntelyviranomaisen päätös on todellisuudessa osoitettu ja joka on sen adressaatti.

45 Mainitussa perustelukappaleessa tosin todetaan, että ”kaikilla osapuolilla, joita kansallisen sääntelyviranomaisen päätös koskee, olisi oltava oikeus hakea siihen muutosta elimeltä, joka on asian osapuolista riippumaton. Tämä elin voi olla tuomioistuin”. Kyseisessä perustelukappaleessa näin ollen vain viitataan kenen tahansa osalta, jota kansallisen sääntelyviranomaisen päätös koskee, mahdollisuuteen hakea kyseiseen päätökseen muutosta. Se, että tässä perustelukappaleessa on pelkkä viittaus päätöksen adressaatin mahdollisuuteen hakea muutosta, ei kuitenkaan millään tavalla merkitse sitä, että tällainen muutoksenhakumahdollisuus on suljettu pois mainitun adressaatin kilpailijoina olevien yritysten kaltaisilta muilta yrityksiltä.

46 Itävallan ja Slovenian hallitukset väittävät myös, että niiden säännösten tulkitsemisessa, joita käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisukysymys koskee, on otettava huomioon tehokkuusperiaate, joka on erottamaton osa yhteisön oikeutta ja joka kattaa myös erityisten sääntelypäätösten täytäntöönpanon nopeutta koskevan näkökulman. Nämä hallitukset näyttävät siis haluavan osoittaa, että mahdollisuus tunnustaa vuoden 1991 yleisen hallintomenettelylain, sellaisena kuin se on

julkaistuna vuonna 2004, 8 §:ssä tarkoitetuille ”osallisille” oikeudet, jotka on varattu ”asianosaisille”, voi huomattavasti pidentää markkina-analyysimenettelyn kokonaiskestoa, vaikka kansallisen sääntelyviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin mahdollisimman nopeasti niiden epätasapainojen tasoittamiseksi, joita voi esiintyä markkinoilla, joita koskevat ehdot saattavat muuttua nopeasti.

47 Tätä väitettä ei voida hyväksyä. Kuten tämän tuomion 17 kohdassa on huomautettu, puitedirektiivin 4 artiklassa vahvistetaan näet velvollisuus säätää oikeudesta hakea muutosta tuomioistuimessa, mutta se ei koske lainkaan hallintomenettelyä, joka ei ole oikeudenkäyntimenettely ja joka edeltää tällaisen muutoksenhaun vireille panemista.

48 Kaiken edellä olevan perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että puitedirektiivin 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä käyttäjä tai yritys, johon päätös ”vaikuttaa”, ja kyseisen direktiivin 16 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua käsitettä osapuoli, jota asia ”koskee,” on tulkittava siten, että sen lisäksi, että niillä voidaan tarkoittaa yritystä, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, jonka osalta kansallinen sääntelyviranomainen on tehnyt päätöksen saman direktiivin 16 artiklassa tarkoitetun markkina-analyysimenettelyn yhteydessä ja joka on kyseisen päätöksen adressaatti, niillä voidaan tarkoittaa myös niitä käyttäjiä ja tällaisen yrityksen kilpailijoina olevia yrityksiä, jotka eivät itse ole päätöksen adressaatteja mutta joiden oikeuksiin se vaikuttaa epäedullisesti.

Toinen kysymys

49 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään, seuraako puitedirektiivin 4 artiklasta, että pääasian kantajan kaltaiselle yritykselle on silloin, kun sillä on oikeus hakea muutosta kansallisen sääntelyviranomaisen

markkina-analyysiä koskevan hallinnollisen menettelyn johdosta tekemiin päätökseen, myönnettävä tästä syystä myös asianosaisasema markkina-analyysimenettelyssä, joka ei ole oikeudenkäyntimenettely.

50 Tältä osin on huomautettava, että puitedirektiivin 4 artiklalla ei säännellä kysymystä siitä, ketkä ovat asianosaisia kyseisen direktiivin 16 artiklassa tarkoitetussa hallinnollisessa menettelyssä, joka ei ole oikeudenkäyntimenettely. Viimeksi mainitun säännöksen sanamuoto ei ilmaise myöskään mitään siitä, että pääasian kantajan kaltaisella yrityksellä olisi oltava oikeus osallistua asianosaisena mainittuun markkina-analyysimenettelyyn. Puitedirektiivin 16 artiklan 3 kohdan kolmannessa virkkeessä näet vain todetaan, että niille osapuolille, joita erityisten sääntelyvelvollisuuksien poistaminen koskee, on ilmoitettava asiasta hyvissä ajoin.

51 Silloin kun yhteisö ei ole antanut asiaa koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion asiana on siten sisäisessä oikeusjärjestyksessään määrittää toimivaltaiset tuomioistuimet ja antaa menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat yksityisten oikeussubjektien oikeudet (ks. mm. asia C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4599, 12 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia C-255/00, Grundig Italiana, tuomio 24.9.2002, Kok. 2002, s. I-8003, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52 Tästä seuraa, että yhteisön oikeudessa ei lähtökohtaisesti edellytetä, että jäsenvaltiot antavat kaikkien käyttäjien ja sellaisen yrityksen kilpailijoina olevien yritysten, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, osallistua puitedirektiivin 16 artiklassa tarkoitettuun markkina-analyysimenettelyyn sovellettavassa Itävallan prosessioikeudessa tarkoitettuna asianosaisena, jolla on tämän tuomion 18 kohdassa esitetyt oikeudet. Kansallisen lainsäätäjän on näin ollen tarkennettava, onko pääasian kantajan kaltaisella yrityksellä asianosaisasema tässä hallinnollisessa menettelyssä, joka ei ole oikeudenkäyntimenettely, ja jos tähän vastataan myöntävästi, päätettävä, voidaanko kyseiselle yritykselle myöntää muita

menettelyllisiä oikeuksia kuin ne, joista säädetään nimenomaisesti mainitussa 16 artiklassa, sekä saman direktiivin 6 artiklassa nimenomaisesti säädettyjä kuulemismenettelyyn liittyviä oikeuksia.

53 Tämän perusteella kansallisen oikeuden säännös, jolla tunnustetaan tällaisen menettelyn yhteydessä asianosaisasema ainoastaan yrityksille, joilla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima ja joille on asetettu erityisiä sääntelyvelvollisuuksia tai joiden velvollisuuksia on muutettu tai ne on poistettu, ei lähtökohtaisesti ole ristiriidassa puitedirektiivin 4 artiklan kanssa.

54 On kuitenkin huomautettava, että kansalliset menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat yksityisten oikeussubjektien oikeudet, eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. vastaavasti mm. em. asia Peterbroeck, tuomion 12 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja em. asia Grundig Italiana, tuomion 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

55 Tehokkuusperiaatteen osalta, johon pääasian kantaja vetoaa vaatiessaan oikeutta osallistua kyseisten markkinoiden analysointia koskevaan hallinnolliseen menettelyyn, on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kaikkia niitä tapauksia, joissa on kyse siitä, onko kansallinen menettelysääntö sellainen, että yhteisön oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän säännön merkitys koko oikeudenkäynnin, sen kulun sekä sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa oikeuselimissä. Tältä kannalta katsoen on tarvittaessa otettava huomioon kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäynnin moitteeton kulku (ks. vastaavasti em. asia Peterbroeck, tuomion 14 kohta ja yhdistetyt asiat C-222/05–C-225/05, van der Weerd ym., tuomio 7.6.2007, Kok. 2007, s. I-4233, 33 kohta).

56 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on näin ollen varmistuttava siitä, että valtionsisäisessä prosessioikeudessa turvataan käyttäjillä ja sellaisen yrityksen kilpailijoina olevilla yrityksillä, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, yhteisön oikeusjärjestyksen perusteella olevat oikeudet tavalla, joka ei ole epäedullisempi siltä osin kuin on kyse vastaavien kansallisten oikeuksien turvaamisesta ja jolla ei haitata mainituille käyttäjille ja yrityksille puitedirektiivin 4 artiklassa taatun oikeussuojan tehokkuutta.

57 Tämän perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että kansallisen oikeuden säännös, jonka mukaan asianosaisasema markkina-analyysimenettelyssä, joka ei ole oikeudenkäyntimenettely, tunnustetaan ainoastaan yrityksille, joilla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, joille on asetettu erityisiä sääntelyvelvollisuuksia tai joiden velvollisuuksia on muutettu tai ne on poistettu, ei lähtökohtaisesti ole ristiriidassa puitedirektiivin 4 artiklan kanssa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava, että kansallisessa prosessioikeudessa turvataan käyttäjillä ja sellaisen yrityksen kilpailijoina olevilla yrityksillä, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, yhteisön oikeusjärjestyksen perusteella olevat oikeudet tavalla, joka ei ole epäedullisempi kuin se tapa, jolla vastaavat kansalliset oikeudet turvataan, ja jolla ei haitata mainituille käyttäjille ja yrityksille puitedirektiivin 4 artiklassa taatun oikeussuojan tehokkuutta.

Oikeudenkäyntikulut

58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen yhteisestä sääntelyjärjestelmästä 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/21/EY (puitedirektiivi) 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä käyttäjä tai yritys, johon päätös ”vaikuttaa”, ja kyseisen direktiivin 16 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua käsitettä osapuoli, jota asia ”koskee”, on tulkittava siten, että sen lisäksi, että niillä voidaan tarkoittaa yritystä, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, jonka osalta kansallinen sääntelyviranomainen on tehnyt päätöksen saman direktiivin 16 artiklassa tarkoitetun markkina-analyysimenettelyn yhteydessä ja joka on kyseisen päätöksen adressaatti, niillä voidaan tarkoittaa myös niitä käyttäjiä ja tällaisen yrityksen kilpailijoina olevia yrityksiä, jotka eivät itse ole päätöksen adressaatteja mutta joiden oikeuksiin se vaikuttaa epäedullisesti.**

2) **Kansallisen oikeuden säännös, jonka mukaan asianosaisasema markkina-analyysimenettelyssä, joka ei ole oikeudenkäyntimenettely, tunnustetaan ainoastaan yrityksille, joilla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, joille on asetettu erityisiä sääntelyvelvollisuuksia tai joiden velvollisuuksia on muutettu tai ne on poistettu, ei lähtökohtaisesti ole ristiriidassa direktiivin 2002/21 4 artiklan kanssa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava, että kansallisessa prosessioikeudessa turvataan käyttäjillä ja sellaisen yrityksen kilpailijoina olevilla yrityksillä, jolla on (aikaisemmin ollut) merkityksellisillä markkinoilla huomattava markkinavoima, yhteisön oikeusjärjestyksen perusteella olevat oikeudet tavalla, joka ei ole epäedullisempi kuin se tapa, jolla vastaavat kansalliset oikeudet turvataan, ja jolla ei haitata mainituille käyttäjille ja yrityksille direktiivin 2002/21 4 artiklassa taatun oikeussuojan tehokkuutta.**

Allekirjoitukset